

dinnän muita ja jopa kaikkia muotoja, kuten nykyisissä neuvostoteksteissä näkee usein tehtävän. Virolaisista 44 % ilmoittaa voivansa tarvittaessa hakeutua konfliktiin viranomaisten tai työtovereidensa kanssa suojellakseen ympäristöä ja 11 % ilmoittaa jo joutuneensa joskus konfliktiin. Viime kädessä kiintoisat taulukoinnit jäävät irrallisiksi, kun tekijät eivät perustele minkäänmoista näkemystä neuvostoyhteiskunnan rakenteesta tai toiminnasta ympäristöanalyysinsä kontekstiksi. Jos oletetaan varsin suppeat ja ylimmillä tasoilla yksikeskiset eliitit edelleenkin strategisiksi päätöksenteossa, on yleinen mielipide tähän nähden levällään kuin Jokisen eväät. Jos taas oletus eliiteistä ja yksikeskisyydestä ei enää toimikaan kitkatta, ei yleisestä mielipiteestä ole päätöksenteolle vielä käyttöä muuten kuin ehkä legitimointitehtävässä.

Historiallisempi ote olisi mielestäni edistänyt projektia, sillä nyt kirjan otsikkoon voisi lisätä "vuonna 1983". Esim. *Literaturnaja Gazeta* on perinteisesti ja usein viritellyt kiivastakin ympäristökeskustelua ja seurannut erilaisia talousym. hankkeita ja suunnitelmia luonto- ja ympäristöpalstoillaan (esim. vuonna 1973 kovin laajasti). On myös selvää, että suuren maan eri kulmilla näkemykset luonnosta ja ympäristöstä ovat kovin erilaisia, jopa kansankulttuurisia, mihin loppuluvussa viitataan, keskitetystä suunnittelu- ja hallintojärjestelmästä riippumatta.

Kirja kuvaa monipuolisesti sekä ympäristökeskustelua että sosiologista joukkotiedotustutkimusta 1980-luvun neuvostomaassa.

Tarmo Koskinen

Isä, Poika ja Rahan Henki

HORSFIELD, Peter G. *Religious Television. The American Experience.* Longman, New York & London, 1984. 197 s. HADDEN, Jeffrey K. & SWANN, Charles E. *Prime Time Preachers. The Rising Power of Televangelism.* Addison-Wesley, 1981. 2007 s.

On heinäkuun neljäs, Yhdysvaltain kansallispäivä. Televisiopastori Robert Schullerin Kristallikatedraalissa Kaliforniassa alkaa ohjelma "Amerikan lippu". Sisällä kirkossa on sommitelma Yhdysvaltain lippuja suihkulähteitten, viherkasvien ja kristallien keskellä. Univormukuinen sotilassoittokunta esiintyy ja Schuller saarnaa jyrisevää isänmaallista sanomaa. Seremonian kohokohdassa lasketaan alttarin ylle huikea, katosta lattiaan ulottuva tähtilippu.

Väite 1: Enemmän kuin uskontoa, televisiokirkot ovat sosiaalinen ja poliittinen liike, joka organisoii kristillisen uusoikeiston voimia. Sananjulistuksessa ei siten ole selvää uskonnon ja politiikan välistä rajaa; Jumala vaatii vastustamaan aborttia, maallista humanismia, demokraatteja ja sosialismia. Jumala vaatii kannattamaan Ronald Reagania ja asevarustelua.

Saarnaaja Kenneth Copeland kertoo uskon voimasta kaksi esimerkkiä, joista ensimmäisessä hän on ostamassa kirkolle käytettyä lentokonetta: "Kävelin koneen ympäri ja laitoin käteni sen päälle. Puhuin lentokoneelle ja sanoin: Puhun Sinulle Jeesuksen nimessä. Ja minä sanon, että poistukoot ruoste ja kaikki viat Sinusta - NYT! Jeesuksen nimeen, Sinussa ei tule niitä olemaan". Toisessa esimerkissä Copeland kiertää talonsa ympäri käskien Saatanaa katoamaan talon perustuksista ja pysymään poissa. "Siitä lähtien", Copeland sanoo, "lääkärintilakumme ovat olleet nolla dollaria".

Väite 2: Televisiokirkkojen teologia ei ole kristillisyyttä, vaan äärimmillään yksityistyneen ja kaupallistuneen yhteiskunnan taikauskua. Opetus on yksinkertaista "menestyksen teologiaa"; rikkaus on Jumalan siunaus, köyhyys osoitus

siitä, että on rikottu Herraa vastaan. Mitä enemmän annat Jumalalle (so. televisiokirkolle), sen enemmän Jumala antaa sinulle rahaa, onnea ja terveyttä.

* * *

Televisiokirkoilla tarkoitetaan karismaattisten evankelikaalisten tai fundamentalististen saarnamiesten hartausohjelmia, jotka tavallisimmin ostavat lähetysaikansa suoraan paikallisilta televisioasemilta. Tarvittavat rahat ne keräävät lahjoituksina seurakuntalaisiltaan. Rahoilla on rakennettu myös "yliopistoja", sairaaloita, huvipuistoja - ja luonnollisesti modernit kirkko/studiotilat.

Television alkutaipaleella televisioyhtiöt toimivat yhteistyössä "valtavirran" protestanttisten, katolisten ja juutalaisten kirkkokuntien kanssa. Ne tarjosivat kirkkoille ilmaista ohjelma-aikaa sunnuntaiaamuisin - lähinnä täyttääkseen vaivatta FCC:n (Federal Communications Commission) vaatimukset siitä, että ohjelmistossa on oltava myös ei-kaupallista, julkisen palvelun ohjelmaa.

Muutos alkoi 1960-luvulla ja täydellistyi seuraavalla vuosikymmenellä, kun itsenäiset ryhmät syrjäyttivät tyystin valtavirran kirkot paikallisten televisioyhtiöiden ohjelmistosta. Tärkein keino oli yksinkertainen: raha. Tulokkaat maksoivat samasta ohjelma-ajasta, jonka tv-yhtiöt olivat aiemmin lahjoittaneet ilmaiseksi. He tekivät myös parempia, "televisionomaisempia" ohjelmia ja olivat aatteellisesti lähempänä yhtiöiden ajattelutapaa; suoraviivaisen kapitalismin ja kovakätisen antikommunismin kannattajia.

FCC tuki muutosta päättämällä, että uskonnolliset ohjelmat ovat aina "julkista palvelua", olipa ohjelma-aika maksullista tai ilmaista. Mitään tasapuolisuusvaatimuksia ei asetettu ohjelma-ajan myynnille ja tv-kirkkojen sallittiin vapaasti harjoittaa rahankeruuta. Markkinavoimat pyörivät hetkisen ja tuloksena oli, että vuoteen 1977 mennessä 92 prosenttia uskonnollisten lähetysten ajasta oli siirtynyt evankelikaalisten ja fundamentalististen pienryhmien haltuun.

Peter Horsfield on kirjannut syyt siihen, miksi juuri tämä uskonnollinen suuntaus on sopeutunut parhaiten televisioon. Ensinnäkin, evankelikaalisessa ajattelussa korostetaan yksilöä tavalla,

joka vastaa television taipumista henkilöidä tapahtumat. Toiseksi, evankelikaalinen teologia on hyvin yksinkertaista, selkeää ja tunteisiin vetoavaa. Kolmanneksi, se on jo perinteensä mukaisesti iloluontoista, vitaalista ja dramaattista; sen keskeistä sisältöä ovat erilaiset Jumalan ihmetyöt yksityisen ihmisen elämässä. Ja neljänneksi, evankelikaaliset kirkot ovat hyvin konservatiivisia puolustaan amerikkalaista elämänmuotoa ja perheen pyhyyttä.

Horsfield kiteyttää: Televisiopastorit ovat oivaltaneet, että kun televisiosta on tullut miljoonien ihmisten todellisuus, kristinuskon täytyy siirtyä osaksi tuoutta elämänpiiriä.

Sopeutuminen television vaatimuksiin koskee myös ohjelmien muotoa. Suositut ja ovat keskusteluohjelmat, joissa pastori haastattelee uskoon tulleita elokuvatähtiä, laulajia ja urheilijoita. Nämä todistavat Jumalan ihmetoista, kuoro laulaa riemukkaita hengellisiä lauluja ja katso-mo taputtaa. Vitsit ja vakavat rukous-hetket rytmitetään tarkasti, lavastuksen mahtipontisuus kilpailee vain pastorin viehätysvoiman kanssa. Mukana voi olla myös maallista ainesta, mainontaa, ruokaohjeita jne.

Televisiokirkot ovat suorakirjetekniikan pioneereja ja kehittävät jatkuvasti uusia kekseliäitä atk-pohjaisia kommunikaation ja rahankeruun muotoja.

Muutama esimerkki näistä keksinnöistä: Jos seurakuntalainen kirjoittaa pastorille pyytäen apua ongelmiinsa tai teologisia neuvoja, hän saa henkilökohtaisen ja tarkasti juuri hänen kysymyksiänsä käsittelevän vastauksen. Asia järjestetään siten, että avustaja koodaa seurakuntalaisen kirjeen ja kokoaa tietokoneen muistista pastorin vastauskirjeen. Kohta sama lienee mahdollista myös puhelimitse; kun seurakuntalainen soittaa, avustaja etsii salamannopeasti muistista pastorin vastaukset ja kommentit niin, ettei soittaja huomaa puhuvansa koneen kanssa.

* * *

Horsfieldin ja Hadden & Swannin teokset liittyvät siihen julkisuuden aaltoon, jonka televisiokirkot saivat osakseen vuosikymmenen vaihteessa. Tuolloin uskottiin laajalti, että kristillinen uusoikeisto vaikutti merkittävästi Ronald Reaganin

ja muiden konservatiivien menestykseen vuoden 1980 vaaleissa. Pastorit olivat voimainsa tunnossa, he puhuivat yli sadasta miljoonasta katsojasta ja uuden, uskonnollisen aikakauden alkamisesta Yhdysvalloissa.

Sittemmin lumo on kadonnut. Mitaukset osoittavat, että ohjelmista suosituimmatkin yltävät vain pariin miljoonaan katsojaan. Televisiokirkot eivät ole kenneet, kuten aiemmin kuvittelivat, murtautumaan "Raamattu-vyöhykkeeltä" - pastoreiden tavallisin katsoja on yhä vanhanpuoleinen, heikosti koulutettu etelävaltioissa asuva nainen. Kirkkojen poliittista vaikutusvaltaa on alettu epäillä, ja erilaiset seksi-, veropetos- ja huumeskandaalit ovat rapisuttaneet pastoreiden julkisivua.

Tv-kirkkojen kesken riehuu ankara sota markkinaosuuksista, mikä pakottaa keksimään yhä merkillisempiä ihmetekoja ja keräämään rahaa yhä epätoivoisemmin uhkauksin - Oral Roberts vaati keväällä seurakuntalaisiltaan kahdeksaa miljoonaa dollaria sillä uhalla, että muutoin "Herranoutaa" hänet. Näyttää siltä, että markkinat ovat täydet ja muutamien on karisiuttava.

Haddenin ja Swannin Prime Time Preachers on teoksista kepeämpi ja tv-pastoreiden elämäkertoja laajemmin esittelevä. Horsfieldin Religious Television -teoksessa referoidaan tv-kirkkoja koskevaa tutkimusta ja kysytään syvemmin, mitä televisio tekee kristinuskolle. Horsfieldin - pappi itsekin - kritiikin voi kiteyttää seuraavasti: Mitä on jäljellä kristinuskosta, jos seurakuntalaiset osallistuvat ehtoolliseen panemalla kätensä tv-vastaanottimen päälle ja tuijottavat saarnaajiaan piittaamatta lähimpiensä hädästä ja tuskasta?

Heikki Luostarinen

Tiedotusopin perusteita

LANGENBUCHER, Wolfgang R. (Hrsg.). Publizistik- und Kommunikationswissenschaft: ein Textbuch zur Einführung in ihre Teildisziplinen. Wien, Wilhelm Braumüller, 1986. 196 s.

Sillä, mitä suomeksi kutsutaan **tiedotusopiksi**, on saksaksi useampiakin nimityksiä, joista laajimmalle levinneimmät ovat **Publizistik-** ja **Kommunikationswissenschaft**. Sanojen takana ovat tiedotusopin keskeiset historialliset taustat: edellinen viittaa saksalaiseen sanomalehtitieteeseen, jälkimmäinen yhdysvaltalaiseen **mass communication researchiin**. Ero niiden välillä on pieni, joskin se voi osoittautua tulevaisuudessa tärkeäksi. Tarkoitin seuraavaa kahta asiaa, jotka viimeisten 10-15 vuoden kuluessa ovat sekä sisältä että ulkoa alkaneet hämärttää tiedotusoppia.

Ensinnäkin ns. uudet viestimet ovat tehneet joukko- ja muun viestinnän eroa epäselvemmäksi; sitä paitsi ne ovat alkaneet kiinnostaa tiedotusoppineita yhä enenevässä määrin. Jotkut ovat tehneet tästä sen (virheellisen) johtopäätöksen, että koska raja joukko- ja muun viestinnän välillä on tullut yhä vaikeammaksi vetää, sitä ei ole lainkaan olemassa. Seurauksena on luonnollisesti ollut yritys laajentaa tiedotusopin perinteistä alaa äkkijyrkällä tavalla lehdistöstä, televisiosta jne. esimerkiksi erilaisiin tietokoneen avulla tapahtuvan viestinnän ilmiöihin.

Toiseksi joukkoviestinnästä ovat tiedotusoppineiden lisäksi kiinnostuneet yhä enemmän myös monet muut tieteilijät kuten kielen- ja taiteentutkijat, sosiologit ja valtio-oppineet. Se laaja tieteen välinen alue, jota kutsutaan nykyään kulttuuritutkimukseksi, on itse asiassa paljossa myös (joukko)viestinnän tutkimusta. Tiedotusopillisen ja muun tutkimuksen välinen ero on näin tullut yhä vaikeammaksi hahmottaa.

Mikäli tiedotusopilla kuitenkin tarkoitetaan jotain täsmällistä asiaa, sen rajat on pystyttävä määrittämään riittävän tarkasti (mikä ei ole sama asia kuin tyhjentyvästi tai täydellisesti). Vakiintu-